

prof. dr hab. inż. JERZY S. MICHALIK  
Centralny Instytut Ochrony Pracy

## System przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym w Polsce (2)

*Publikacja opracowana w ramach Programu Wieloletniego (b. SPR-1) pn. „Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia człowieka w środowisku pracy” dofinansowanego przez Komitet Badań Naukowych*

W niniejszym artykule omówiono kolejne dokumenty i procedury systemu przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, ustanowione przez nowe przepisy: ustawę *Prawo ochrony środowiska* [1] oraz ustawę o *wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw* [2].

Nowe przepisy przedstawiono i ogólnie scharakteryzowano w publikacji [3], natomiast pierwszą część elementów i procedur systemu przeciwdziałania poważnym awariom omówiono w nr. 11/01 *Bezpieczeństwa Pracy* [4]. Przedstawiono tam także kryteria kwalifikacyjne do identyfikacji zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) oraz zakładów o dużym ryzyku (ZDR) wystąpienia awarii, ustalone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki (MG) [5].

### Program zapobiegania awariom

Art. 251 ust.1 ustawy [1] nakłada na prowadzącego zakład obu kategorii, tj. ZZR oraz ZDR obowiązek sporządzenia programu zapobiegania poważnym awariom przemysłowym. Program ten winien obejmować również system zarządzania zakładem gwarantujący ochronę ludzi i środowiska.

Przepisy art. 251 ust. 2 określają zawartość programu zapobiegania awariom (PZA), w szczególności:

#### Zawartość PZA [1]

1. Określenie prawdopodobieństwa zagrożenia awarią przemysłową
2. Zasady zapobiegania oraz zwalczania skutków awarii przemysłowej przewidywane do wprowadzenia
3. Określenie sposobów ograniczenia skutków awarii przemysłowej dla ludzi i środowiska w przypadku jej zaistnienia
4. Określenie częstotliwości przeprowadzania analiz PZA w celu oceny jego aktualności i skuteczności

Prowadzący zakład kategorii ZZR oraz ZDR są obowiązani przedstawić PZA odpowiednio komendantowi powiatowemu lub wojewódzkiemu PSP w terminie:

- przed uruchomieniem zakładu – ustawa *Prawo ochrony środowiska* [1], art. 251, ust. 3 (dotyczy nowych zakładów oraz zakładów, których eksploatacja została wstrzymana przez organy PSP w drodze decyzji administracyjnej, np. z powodu niewłaściwego wykonania określonych procedur przeciwdziałania poważnym awariom),

- do dnia 30 września 2002 r. (ustawa o *wprowadzeniu ...* [2], art. 15, ust.1) w przypadku zakładów będących w eksploatacji w dniu wejścia w życie ustaw [1] i [2] (tzn. przed upływem 1 roku od daty wejścia w życie nowych przepisów).

Zgodnie z wymaganiami ustawy *Prawo ochrony środowiska* [1] – art. 251 ust. 3 – prowadzący zakład przekazuje PZA równocześnie do wiadomości WIOŚ.

Należy dodać jeszcze, że zgodnie z ustawą [2] (art. 15 ust.2), komendant powiatowy lub wojewódzki może podjąć decyzję o wstrzymaniu działalności zakładu kategorii ZZR lub ZDR odpowiednio, jeśli temu organowi PSP nie przedstawiono PZA lub dostarczony PZA nie spełnia wymagań określonych przepisami. Podjęcie wstrzymanej działalności może nastąpić po upływie 14 dni od daty przekazania nowej wersji PZA, jeśli w tym terminie organ PSP nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji.

Porównania przepisów polskich dotyczących PZA z wymaganiami Dyrektywy Seveso II [6] przedyskutowanej szczegółowo w [7, 8] dokonamy, ze względu na występujące różnice, po omówieniu postanowień nowych polskich przepisów [1] dotyczących systemu bezpieczeństwa w zakładzie.

### System bezpieczeństwa

W art. 252 ustawy *Prawo ochrony środowiska* [1] ustalono, że prowadzący zakład o dużym ryzyku (ZDR) jest obowiązany do opracowania i wdrożenia systemu bezpieczeństwa stanowiącego element ogólnego systemu zarządzania i organizacji zakładu.

Równocześnie ust.2 tegoż art.252 określa elementy systemu bezpieczeństwa.

Zadna z nowych ustaw [1] i [2], a także rozporządzenia wykonawcze nie zawierają dodatkowych zapisów dotyczących terminu opracowania i wdrożenia w ZDR systemu bezpieczeństwa lub przekazania go władzom. Na podstawie zapisów art. 253 dotyczącego raportu o bezpieczeństwie zakładów kategorii ZDR (ust. 2, pkt 2), który zawiera postanowienie, iż raport o bezpieczeństwie powinien wykazać, że „zakład spełnia warunki do wdrożenia systemu bezpieczeństwa, o którym mowa w art. 252” – można wyciągnąć w sposób uprawniony następujące wnioski:

- System bezpieczeństwa powinien być opracowany w okresie poprzedzającym ostateczny termin przekazania przez prowadzącego ZDR raportu o bezpieczeństwie komendantowi wojewódzkiemu PSP oraz WIOŚ (terminy – zob. rozdział niniejszej publikacji dotyczący raportów o bezpieczeństwie).

- System bezpieczeństwa nie musi być całkowicie wdrożony przed upływem tego terminu; należy wykazać, że w zakładzie stworzono warunki do jego wdrożenia.

Należy w związku z powyższym stwierdzić, że postanowienia ustawy [1] dotyczące systemu bezpieczeństwa nie są dostatecznie precyzyjne. Ponadto postanowienia przepisów polskich [1, 2] w sprawach PZA oraz systemów bezpieczeństwa w porównaniu z zapisami Dyrektywy Seveso II dotyczącymi tych elementów systemu przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym wykazują istotne różnice.

Elementy systemu bezpieczeństwa [1] (przedstawiono je w formie skróconej):

1. Określenie obowiązków pracowników na wszystkich poziomach organizacji (działania na wypadek awarii)
2. Szkolenia pracowników instalacji, w której znajdują się substancje niebezpieczne
3. Funkcjonowanie mechanizmów w zakresie systematycznej analizy zagrożeń awaryjnych oraz jej prawdopodobieństwa
4. Instrukcje bezpiecznego funkcjonowania instalacji, w której znajdują się substancje niebezpieczne (normalna eksploatacja, konserwacja i czasowe przerwy w ruchu)
5. Instrukcje sposobu postępowania w razie dokonywania zmian w procesie przemysłowym
6. Analiza przewidywanych sytuacji awaryjnych do celów należytego opracowania planów operacyjno-ratowniczych
7. Monitoring funkcjonowania instalacji, w której znajdują się substancje niebezpieczne, działania korykcyjne
8. Systematyczna ocena PZA oraz systemu bezpieczeństwa, ocena ich aktualności i skuteczności

### Porównanie postanowień nowych przepisów polskich w zakresie PZA i systemu bezpieczeństwa z wymaganiami UE

Odwołamy się przede wszystkim do postanowień Dyrektywy Seveso II [6-8].

Zgodnie z terminologią przyjętą w tej dyrektywie polityka zapobiegania awariom (oznaczamy ją również PZA), ustalona w art. 7 Dyrektywy Seveso II, *dotyczy ZZR oraz ZDR*. Według tego artykułu PZA ma być opracowana w zakładach kategorii ZZR w postaci odrębnego dokumentu, który powinien spełniać zasady przedstawione w Załączniku III do Dyrektywy Seveso. I dalej, art. 7 dyrektywy wymaga od operatora zakładu kategorii ZZR *zapewnienia wdrożenia PZA*.

W ust. 2 tego artykułu zapisano, że dokument ten (tj. PZA) powinien być dostępny dla kompetentnych władz, m.in. w celu wykonania postanowień art. 5(2) oraz art. 18.

Art.5 ust.2 zawiera wymaganie, aby „operator wykazał kompetentnym władzom w każdej chwili, w szczególności w celach inspekcyjnych i kontrolnych wymienionych w art. 18, że podjął wszelkie konieczne działania wymagane w niniejszej dyrektywie”.

Sformułowania te są oczywiste:

- PZA w zakładach kategorii ZZR oraz ZDR jest dokumentem obowiązkowym,
- musi spełniać wymagania Załącznika III,
- PZA w ZZR nie jest przesyłana kompetentnym władzom, lecz jest dostępna na każde ich żądanie, w szczególności podczas kontroli i inspekcji (art.5 ust. 2 oraz art. 18).

Natomiast, jeśli chodzi o zakłady kategorii ZDR, Dyrektywa Seveso II ustala następujące wymagania odnoszące się do PZA:

- PZA w zakładach kategorii ZDR musi odpowiadać wymaganiom zawartym w Załączniku III do Dyrektywy Seveso II,

- Raport o bezpieczeństwie (art. 9 dyrektywy) musi zawierać „informacje odnoszące się do art. 9”, tj. operator musi „wykazać, że PZA i system zarządzania bezpieczeństwem do wdrożenia tej polityki zostały wprowadzone w życie, zgodnie z zapisami zawartymi w Załączniku III”.

Podsumujmy więc wymagania Dyrektywy Seveso II odnoszące się do PZA:

1) PZA w zakładach obu kategorii, tj. zarówno ZZR, jak i ZDR musi spełniać takie same wymagania, ustalone w Załączniku III.

2) Załącznik III zawiera m.in. wymaganie dotyczące *systemu zarządzania bezpieczeństwem* (dotyczy obu kategorii zakładów):

„(b) część ogólnego systemu zarządzania, która obejmuje strukturę organizacyjną, obowiązki, działania, procedury, procesy oraz środki do ustalania i wdrażania PZA, powinna zostać włączona do *systemu zarządzania bezpieczeństwem*”.

I dalej:

„(c) w systemie zarządzania bezpieczeństwem powinny zostać uwzględnione następujące kwestie:”

Tutaj Załącznik III ustala 7 grup wymagań (punktów) – zob. [6-8], które odpowiadają praktycznie w zupełności wymaganiom ustawy [1] – zob. „elementy systemu bezpieczeństwa” (8 punktów umieszczonych w ramach w

rozdziale „System bezpieczeństwa”)

3) Według Dyrektywy Seveso II, PZA oraz system bezpieczeństwa stanowią jedną całość i w jednakowym stopniu dotyczą ZZR oraz ZDR. Powyższego stwierdzenia nie podważa bowiem zapis w preambule Załącznika III do Dyrektywy Seveso II: „wymagania ustalone w dokumencie wymienionym w art.7 (tj. PZA w zakładach kategorii ZZR – przyp. autora) powinny być odpowiednie do zagrożeń poważnymi awariami, jakie stwarza zakład”.

Ten zapis nie oznacza bowiem możliwości odstępstw od wymagań dotyczących PZA ustalonych jako jednakowe dla ZZR oraz ZDR w Załączniku III. Należy go rozumieć wyłącznie tak, że rozwiązania przyjęte w zakładach kategorii ZZR, dotyczące spełnienia wymagań Załącznika III, w tym również w *odniesieniu do systemu bezpieczeństwa*, powinny być adekwatne do wielkości zagrożenia awaryjnego i wielkości jej skutków.

Z analizy przepisów polskich, to jest ustawy *Prawo ochrony środowiska* [1], wynika co następuje:

- Ustawa [1] ustala wymagania dotyczące PZA w sposób dość ogólny i nieprecyzyjny, bez tej grupy wymagań, które w *Prawie ochrony środowiska* [1] przypisano do odrębnego w sensie prawnym pojęcia „system bezpieczeństwa”. Ustawa [1] nie zawiera także delegacji, upoważniającej wskazany organ władzy wykonawczej do wydania rozporządzenia ustalającego odpowiednie wymagania dotyczące PZA.

- W polskich przepisach część wymagań dotyczących według Dyrektywy Seveso II PZA odłączono od tego elementu systemu przeciwdziałania poważnym awariom, tworząc wymagania odnoszące się do odrębnego pojęcia – systemu bezpieczeństwa.

- Taka konstrukcja przepisów polskich nie oznaczałaby jeszcze niezgodności z przepisami UE (wymaganiami Dyrektywy Seveso II [6]), gdyby nie fakt, że:

- zgodnie z ustawą [1] PZA dotyczy obu kategorii zakładów tj. ZZR i ZDR,
- natomiast system bezpieczeństwa, który w Dyrektywie Seveso II stanowi wraz z PZA jedną całość, dotyczy według przepisów krajowych tylko zakładów kategorii ZDR [1].

Tak więc – jak już wspomniano – w obszarze omawianych zagadnień zaistniała istotna różnica między przepisami Dyrektywy Seveso II a regulacjami polskimi. Sprowadza się ona przede wszystkim do tego, iż w Polsce zakłady kategorii ZZR, w wyniku oddzielenia części wymagań dotyczących PZA i powiązania ich z systemem bezpieczeństwa, dotyczącym w Polsce tylko ZDR, podlegają znacznie łagodniejszym wymaganiom niż ZZR w Unii Europejskiej. W przeciwieństwie do UE system bezpieczeństwa dotyczy bowiem według art. 252 ustawy [1] tylko zakładów kategorii ZDR (!), czyli zakłady kategorii ZZR zostały *de facto* zwolnione z obowiązku posiadania systemu zarządzania bezpieczeństwem.

Inna różnica między wymaganiami przepisów polskich [1] i unijnych [6] wiąże się z tym, że przepisy ustaw [1] i [2] wymagają od prowadzących obie kategorie zakładów, tj. ZZR i ZDR przedstawienia PZA odpowiednim organom PSP, które z kolei są uprawnione i zobowiązane do podejmowania odpowiednich decyzji. Zagadnienia te omówiono w niniejszym artykule wcześniej. Jest to rozwiązanie bardziej rygorystyczne niż wymaga tego Dyrektywa Seveso II. Nie stanowi jednak podstaw do uznania tych postanowień za niezgodne z wymaganiami Dyrektywy Seveso (te aspekty omówiono w publikacji [3] – rozdział „Zakres obowiązywania nowych przepisów”).

Kończąc omawianie PZA i systemu bezpieczeństwa jako elementów systemu przeciwdziałania poważnym awariom trzeba zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt. Przedkładany odpowiednio komendantowi powiatowemu lub wojewódzkiemu „okrojony”, jeśli chodzi o zawarte w nim informacje, program zapobiegania awariom (PZA) (bez informacji przypisanych do systemu bezpieczeństwa, który *notabene* nie jest przekazywany przez prowadzącego ZDR jako odrębny dokument komendantowi wojewódzkiemu PSP) stanowi dla tych organów PSP znacznie gorsze przesłanki i podstawy do podjęcia stosownych decyzji, niż miałyby to miejsce, jeśliby polski PZA odpowiadał w całości wymaganiom Dyrektywy Seveso II dotyczącym polity-

ki zapobiegania awariom.

W kontekście powyższych uwag wydaje się celowe dokonanie przy okazji nowelizacji ustawy [1] odpowiednich zmian, nie tylko zresztą ze względu na potrzebę harmonizacji, tzn. zapewnienia zgodności przepisów polskich z wymaganiami Dyrektywy Seveso II, ale także ze względów merytorycznych (lepsze przesłanki decyzyjne dla organów PSP).

### Raport o bezpieczeństwie

Nowe polskie przepisy ustalają w odniesieniu do zakładów kategorii ZDR takie same wymagania jak Dyrektywa Seveso II [6-8].

Tak więc, art. 253 ustawy *Prawo ochrony środowiska* [1] wprowadza obowiązek opracowania przez prowadzące-

wiązek określić – w drodze rozporządzenia – wymagania dotyczące RoB.

Uwzględniając ten fakt, że RoB, a także wewnętrzne i zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze są w odniesieniu do zakładów kategorii ZDR dokumentami o zasadniczym znaczeniu w systemie przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, wymagania dotyczące tych dokumentów systemu, ustalone w rozporządzeniach Ministra Gospodarki, zostaną omówione w odrębnej publikacji.

Tutaj ograniczymy się do przedstawienia postanowień o podstawowym charakterze odnoszących się do raportu o bezpieczeństwie, zawartych w ustawach [1] i [2].

Raport o bezpieczeństwie jest przedkładany przez prowadzącego ZDR komendantowi wojewódzkiemu PSP oraz WIOŚ:

#### Cele raportu o bezpieczeństwie (RoB)

Raport o bezpieczeństwie powinien wykazać, że:

- 1) prowadzący ZDR jest przygotowany do stosowania PZA i do zwalczania awarii przemysłowych
- 2) zakład spełnia warunki do wdrożenia systemu bezpieczeństwa
- 3) zostały przeanalizowane możliwości wystąpienia awarii przemysłowej i podjęto środki konieczne do zapobieżenia im
- 4) rozwiązania projektowe instalacji, w której znajduje się substancja niebezpieczna, jej wykonanie oraz funkcjonowanie zapewniają bezpieczeństwo
- 5) zostały opracowane wewnętrzne plany operacyjno-ratownicze oraz dostarczone informacje do opracowania zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych

go ZDR raportu o bezpieczeństwie (RoB).

Określenie celu RoB w przepisach polskich [1] jest w zasadzie zgodne z wymaganiami Dyrektywy Seveso II [6]. Występują pewne różnice, które, jak się wydaje, mają nie tylko redakcyjny charakter. Dotyczą one punktów 1) i 2) określających cel RoB.

Otóż, zgodnie z wymaganiami Dyrektywy Seveso II [6-8] RoB ma wykazać, że PZA została opracowana, a odpowiedni system zarządzania bezpieczeństwem, mający na celu jej wdrożenie, *został zastosowany w praktyce*.

Czyli, nie chodzi tu o stan gotowości, jak wynika z zapisów ustawy [1], lecz o potwierdzenie w RoB bardziej zaawansowanego stanu, tzn. pełnego wdrożenia i funkcjonowania PZA i systemu bezpieczeństwa w zakładzie kategorii ZDR.

Jak już wspomniano w [3], Minister Gospodarki, zgodnie z delegacją zawartą w ustawie [1] (art. 253, ust. 3 i 4), ma obo-

a) przed uruchomieniem zakładu ([1], art. 254 ust.1)

b) w przypadku zakładów już eksploatowanych – w terminie do dnia 31 grudnia 2002 r. ([2], art. 16 ust.1).

Należy zwrócić uwagę na termin realizacji tego obowiązku. Wynosi on zaledwie 1 rok i 3 miesiące, licząc od wejścia w życie omawianych ustaw [1] i [2]. Jest on więc, w porównaniu z wymaganiami Dyrektywy Seveso II [6-8] (3 lata plus 2-letni okres na wprowadzenie przepisów tej dyrektywy do prawodawstwa krajów członkowskich UE) – zadziwiająco krótki.

Kilkanaście, być może nawet dwadzieścia kilka polskich zakładów, które będą zaliczone do kategorii ZDR – według posiadanego rozeznania – poczyniło w ciągu ostatnich lat przygotowania do spełnienia wymagań omawianych przepisów. Jednakże bardzo duża liczba tego typu zakładów nie jest zupełnie przygotowana do spełnienia obowiązków i procedur

systemu przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym. Przypomnijmy, że według ocen Centralnego Instytutu Ochrony Pracy, bazujących na danych Państwowej Inspekcji Pracy, Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowej Straży Pożarnej, liczba instalacji spełniających kryteria dla ZDR (wg stosowanej wcześniej przez autora terminologii – WPZSA) może w Polsce wynosić 250 lub więcej [9]. W wyniku zastosowania nowych, zaostrzonych kryteriów kwalifikacyjnych [4] ich liczba będzie z pewnością znacznie większa.

Również zapewnienie sprawnego systemu nadzoru nad wykonywaniem przepisów, o których mowa, wymaga jeszcze wielu działań organizacyjnych i merytorycznych.

Ustalenie więc przez przepisy tak krótkich terminów wykonania przez prowadzącego trudnych i pracochłonnych obowiązków i procedur musi budzić poważne wątpliwości. Te wątpliwości dotyczą nie tylko RoB, lecz także wspomnianych już procedur identyfikacji obiektów i ich zgłoszenia, PZA, a także planów operacyjno-ratowniczych (zob. kolejny artykuł z tego cyklu).

Nawet w tak zaawansowanym państwie jak USA, wprowadzone tam w 1992 r. przepisy federalne dotyczące awarii przemysłowych ustaliły dla wykonania PSI (*proces safety information* – odpowiednik europejskiego raportu o bezpieczeństwie) 5-letni okres realizacji [10].

Autor wyraża pogląd, że nie ma potrzeby uzasadniać wątpliwości odnoszących się do zbyt krótkich terminów wykonania procedur systemu przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym w Polsce. Przyczyny tych wątpliwości są dość oczywiste.

Pozostaje więc tylko mieć nadzieję, że mimo oczywistych problemów, wprowadzone w Polsce wymagania ustaw [1] i [2] będą mogły być w miarę poprawnie wykonane w ustalonych terminach.

Wracając do omawiania nowego, polskiego systemu przeciwdziałania poważnym awariom zwrócimy jeszcze uwagę na kilka istotnych postanowień dotyczących RoB.

### Zatwierdzenie raportu o bezpieczeństwie

Raport o bezpieczeństwie podlega, zgodnie z art. 254 ust. 2 [1], zatwierdzeniu w drodze decyzji przez komendanta wojewódzkiego PSP, po uzyskaniu opinii WIOŚ. Również wszelkie przewidziane przepisami zmiany RoB podlegają identycznej procedurze zatwierdzenia.

W art. 256 [1] ustalono, co następuje:

- RoB podlega analizie i uzasadnionym zmianom co najmniej raz na 5 lat (obowiązek prowadzącego ZDR);
- RoB powinien być jednakże zmieniony przez prowadzącego, jeżeli takie potrzeby wynikają ze względu na zmiany stanu faktycznego w zakładzie, z postępu naukowo-technicznego lub z analizy zaistniałych awarii. Komendant wojewódzki PSP może wezwać prowadzącego ZDR do zmian RoB wynikających z wcześniej przedstawionych względów, ustalając przy tym termin dokonania zmian.

Przepisy ustawy [1] jednoznacznie ustalają, że zakład kategorii ZDR może być uruchomiony jedynie po zatwierdzeniu RoB (art. 255). Natomiast zgodnie z zapisem ustawy [2], jeżeli RoB nie został przedstawiony do zatwierdzenia w ustalonym terminie lub nie spełnia wymagań określonych przez przepisy, komendant wojewódzki PSP może podjąć decyzję o wstrzymaniu działalności zakładu.

Wtedy jego uruchomienie może nastąpić tylko po zatwierdzeniu raportu o bezpieczeństwie (art. 16 ust. 2 i 3, ustawa [2]).

W podsumowaniu tej dyskusji należy stwierdzić, że z wyjątkiem odmiennych niż w Dyrektywie Seveso II sformułowań ustawy [1] dotyczących wymaganych w raporcie informacji o wdrożeniu PZA i systemu bezpieczeństwa, wszystkie inne wymagania przepisów polskich odnoszące się do RoB są całkowicie zgodne z wymaganiami tej dyrektywy [6-8].

Dyskutowane wcześniej krótsze niż ustalone w Dyrektywie Seveso II terminy w żadnej mierze nie stanowią bowiem o niezgodności przepisów polskich z wymaganiami UE. Ostrzejsze niż ustalone

w dyrektywach UE wymagania przepisów krajowych nie naruszają przepisów unijnych. Te aspekty przedyskutowano już w [3] i [4].

### PIŚMIENNICTWO

- [1] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*. DzU nr 62 poz. 627
- [2] Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. *o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw*. DzU nr 100 poz. 1085
- [3] Michalik J.S.: *Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym. Nowe polskie przepisy*. Bezpieczeństwo Pracy 9 (362), 2001, s. 7-10
- [4] Michalik J.S.: *System przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym w Polsce (Część 1)*. Bezpieczeństwo Pracy 11 (364), 2001, s. 14-18
- [5] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia ..... w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku lub zakładu o dużym ryzyku. Projekt 2001 r.
- [6] Council Directive 96/82/EC on the control of major-accident hazards involving dangerous substances. OJ L 10, 14.01.1997, p. 13. Tekst polski: *Dyrektywa Rady 96/82/WE dotycząca zarządzania zagrożeniami poważnymi awariami z udziałem substancji niebezpiecznych*. Wyd.: CIOP, Warszawa 1998
- [7] Michalik J.S.: *Nowe standardy bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Część 1*. Bezpieczeństwo Pracy 5 (322), 1998, s. 13-18
- [8] Michalik J.S.: *Nowe standardy bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Część 2*. Bezpieczeństwo Pracy 6 (323), 1998, s. 12-17
- [9] Michalik J.S.: *Ocena zagrożeń poważnymi awariami chemicznymi w Polsce w świetle kryteriów kwalifikacyjnych Dyrektywy Seveso II*. Bezpieczeństwo Pracy, 7-8 (348-349), 2000, s. 14-19
- [10] Michalik J.S.: *Przeciwdziałanie zagrożeniom awariami przemysłowymi w USA. Część 1. Ochrona pracowników*. Bezpieczeństwo Pracy 6 (335), 1999, s. 19-22

### SPROSTOWANIE

W artykule „System przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym w Polsce (1) w numerze 11/01 „Bezpieczeństwa Pracy” w tekście na stronie 15 w wierszu 8 od góry (lewa szpalta) jest ...”zakład o zwiększonym ryzyku”. Powinno być ...”zakład o dużym ryzyku”. Autor przeprosza za pomyłkę.